Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

30. mai 2013 *

ELTL artikli 107 lõige 1 — Riigiabi — Mõiste „riigi ressursid” — Mõiste „riigile omistatavus” — Põllumajandussektori tootmisharudevahelised organisatsioonid — Tunnustatud organisatsioonid — Nende organisatsioonide poolt kutseala huvides võetud ühised meetmed — Rahastamine kõnealuste organisatsioonide poolt vabatahtlikult kehtestatud maksete abil — Haldusakt, millega need maksed tehakse kohustuslikuks asjaomase põllumajandussektori kõigile ettevõtjatele

Kohtuasjas C-677/11,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État (Prantsusmaa) 28. novembri 2011. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. detsembril 2011, menetluses

Doux Élevage SNC,

Coopérative agricole UKL-ARREE

versus

Ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche, de la Ruralité et de l'Aménagement du territoire,

Comité interprofessionnel de la dinde française (CIDEF),

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud A. Rosas, E. Juhász (ettekandja), D. Šváby ja C. Vajda,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. novembri 2012. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Doux Élevage SNC, esindajad: advokaadid P. Spinosi, M. Massart ja D. Lechat,

— põllumajandusühistu UKL-ARREE, esindaja: advokaat P. Spinosi,

— Comité interprofessionnel de la dinde française (CIDEF), esindajad: advokaadid H. Calvet, Y. Trifounovitch, C. Rexha ja M. Louvet,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

— Prantsuse valitsus, esindajad: E. Belliard, G. de Bergues, J. Gstalter ja J. Rossi,

— Euroopa Komisjon, esindajad: B. Stromsky ja S. Thomas,

olles 31. jaanuari 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab ELTL artikli 107 lõike 1, mis käsitleb riigiabi, täpsemalt selles sättes sisalduva mõiste „riigi ressursid”, tõlgendamist.

2 Käesolev eelotsusetaotlus esitati põllumajandussektoris kalkuniliha tootmisega ja kalkunikasvatusega tegelevate Doux Élevage SNC ja põllumajandusühistu UKL-ARREE ning pädevate siseriiklike asutuste vahelises vaidluses selle üle, kas viimaste tehtud otsus, millega laiendatakse kohustuslikult kõigile selle sektori ettevõtjatele kõnealust sektorit esindavas tootmisharudevahelises organisatsioonis sõlmitud kokkulepet kehtestada nimetatud organisatsiooni poolt võetud ühiste meetmete rahastamiseks makse, on nõuetekohane.

Prantsuse õigus

3 10. juuli 1975. aasta seadus nr 75-600 põllumajandusliku tootmisharudevahelise organisatsiooni kohta (loi n° 75-600, du 10 juillet 1975, relative à l’organisation interprofessionnelle agricole) (*Journal Officiel de la République Française*, edaspidi *„JORF”*, 11.7.1975, lk 7124) kehtestas nimetatud sektoris tootmisharudevahelise kooskõlastamise, mis tähendas seda, et põllumajandussektori erinevad kõige esinduslikumad kutseorganisatsioonid, mida tavaliselt nimetatakse „familles” (tegevusharud), võivad koonduda tootmisharudevahelisse ühendusse. Kõnealuse seaduse sätted kodifitseeriti maa- ja merekalapüügi seadustikku (code rural et de la pêche maritime, edaspidi „maaseadustik”), mille asjakohased sätted nende põhikohtuasjas kohaldatavas versioonis on esitatud allpool.

4 Artikkel L. 611-1 näeb ette:

„Conseil supérieur d’orientation et de coordination de l’économie agricole et alimentaire (põllumajandus- ja toiduainetööstuse suunamise ja koordineerimise kõrgeim nõukogu), mis koosneb asjassepuutuvate ministrite, põllumajandustootmise, põllumajandussaaduste töötlemise ja turustamise, käsitööndusliku toidusektori ja toidu sõltumatu jaemüügi, tarbijate ja keskkonnakaitse tunnustatud ühingute, põllumajandusomandi, põllumajandus- ja toidusektori töötajaid esindavate ametiühingute esindajatest, osaleb tootmise suunamise ja turukorralduse poliitika määratlemisel, koordineerimisel, rakendamisel ja hindamisel.

Nõukogu on pädev kogu põllumajandustootmise, põllumajandusliku toidutööstuse, põllumajandustööstuse ja metsandustootmise valdkonnas.

[...]”.

5 Artiklis L. 632-1 on sätestatud:

„I Pädev haldusasutus võib pärast Conseil supérieur d’orientation et de coordination de l’économie agricole et alimentaire’ilt arvamuse saamist tunnustada tootmisharudevaheliste organisatsioonidena ühendusi, mis on loodud omal algatusel tootmisharu organisatsioonide poolt, mis on kõige

esinduslikumad põllumajandustootmis- ja olenevalt olukorrast töötlemis-, turustamis- ja müügisektoris riigi või tootmispiirkonna tasandil ühe toote või tooterühma osas, kui nende eesmärk on eelkõige tootmisharudevaheliste kokkulepete sõlmimise teel samaaegselt:

— määratleda ja soodustada omavahelisi lepingulisi suhteid;

— aidata kaasa turgude juhtimisele turgude ennetava jälgimisega, toodete parema kohandamisega kvantitatiivsetele ja kvalitatiivsetele kavadele ning nende edendamisega;

— suurendada kasutajate ja tarbijate huvides toiduohutust, eelkõige toodete jälgitavuse teel.

Tootmisharudevahelised organisatsioonid võivad taotleda ka muid eesmärke, milleks on eelkõige:

— soodustada sektori majanduspotentsiaali säilimist ja arengut;

— soodustada toodete kasutamisvõimaluste arendamist väljaspool toiduainesektorit;

— osaleda rahvusvahelises arendustegevuses;

[...]

II Ühe toote või tooterühma osas võib tunnustada üksnes ühte tootmisharudevahelist organisatsiooni. Kui ühte siseriiklikku tootmisharudevahelist organisatsiooni on tunnustatud, siis moodustavad regionaalsed tootmisharudevahelised organisatsioonid selle siseriikliku tootmisharudevahelise organisatsiooni komiteed ning viimane esindab neid.

[…]”.

6 Artiklis L 632-2-I on sätestatud:

„Tunnustada võib ainult selliseid tootmisharudevahelisi organisatsioone, mille põhikiri näeb ette lepitusorgani määramise vaidluste tarbeks, mis võivad liikmeks olevate kutseorganisatsioonide vahel tekkida tootmisharudevaheliste kokkulepete rakendamise osas [...]

Tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonidega võib konsulteerida neid puudutava sektori poliitika suundumuste ja meetmete osas.

Nad aitavad kaasa siseriikliku ja ühenduse majanduspoliitika elluviimisele ning võivad saada eelisõigusi riigilt abi saamisel.

Oma ülesannete tõhusaks täitmiseks võivad nad kaasata tarbijaorganisatsioone ja sektori ettevõtjate töötajaid esindavaid organisatsioone.

Tootmisharudevaheliste organisatsioonide tunnustamise ja tunnustamise tühistamise tingimused kehtestatakse Conseil d’État’ dekreediga.”

7 27. juuli 2010. aasta seaduse nr 2010-874 põllumajanduse ja kalanduse moderniseerimise kohta (loi n° 2010-874 de modernisation de l’agriculture et de la pêche du 27 juillet 2010; *JORF*, 28.7.2010, lk 13925), mis kehtis pärast põhikohtuasja asjaolude asetleidmist, vastuvõtmise tulemusel tunnistati artikli L 632-2-I kolmas lõik kehtetuks.

8 Artiklis L. 632-2-II on sätestatud:

„Tunnustatud tootmisharudevahelise ühenduse piires sõlmitud konkreetset toodet puudutavad kokkulepped [...] ja mille eesmärk on kohandada pakkumine nõudmisele vastavaks, ei või sisaldada konkurentsipiiranguid [...].

Need kokkulepped võetakse tootmisharudevahelise ühenduse liikmeks olevate tootmisharude esindajate poolt vastavalt artikli L. 632-4 esimesele lõigule vastu ühehäälselt [...].

Need kokkulepped tehakse alates nende sõlmimisest ja enne nende rakendamist teatavaks põllumajandusministrile, majandusministrile ja konkurentsiametile. Teade nende sõlmimise kohta avaldatakse *Bulletin officiel de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes*'is (Konkurentsi, tarbijaküsimuste ja pettusevastase võitluse bülletään).

[...]".

9 Artikkel L. 632-3 on sõnastatud järgmiselt:

„Tunnustatud tootmisharudevahelise organisatsiooni sõlmitud kokkulepete isikulist kohaldamisala võib pädev haldusasutus laiendada määratud ajaks täies ulatuses või osaliselt, kui need tüüplepingute, turustusaasta kokkulepete ja ühiste meetmete kaudu või üldisele huvile vastavate ja ühise põllumajanduspoliitika eeskirjadega kooskõlas olevate ühist huvi järgivate meetmete kaudu taotlevad eelkõige järgmisi eesmärke:

1 pakkumise ja nõudluse väljaselgitamine;

2 pakkumise kohandamine ja reguleerimine;

3 turuleviimist, hindu ja maksetingimusi reguleerivate eeskirjade rakendamine riigi järelevalve all. See säte ei kehti metsandustoodete kohta;

4 toodete kvaliteet: selleks võivad kokkulepped eelkõige ette näha kvaliteedieeskirjade väljatöötamise ja rakendamise ning eeskirjad toodete määratlemise, pakendamise, transpordi ja esitusviisi kohta – vajadusel kuni toote jaemüügi staadiumini; kontrollitud päritolunimetuste osas võivad need kokkulepped eelkõige ette näha kvaliteedikontrolli menetluste rakendamise;

5 tootmisharudevahelised suhted asjaomases sektoris, eelkõige tehniliste normide kehtestamise, rakendusuuringute programmide, katsetuste ja arendustegevuse kaudu ning nende programmide raames investeerimise abil;

6 teave tootmissektorite ja toodangu kohta ning nende tutvustamine sise- ja välisturgudel;

7 kollektiivsed abinõud, et võidelda põllumajandustoodete ja toidukaupade tootmise, töötlemise, turustamise ja müümisega seotud ohtude ja ettenägematute asjaolude vastu;

8 kahjulike organismide tõrje artikli L. 251-3 tähenduses;

9 toodete kasutamisvõimaluste arendamine väljaspool toiduainesektorit;

10 rahvusvahelises arendustegevuses osalemine;

11 lepinguliste suhete arendamine tootmisharudevahelises organisatsioonis esindatud tootmisharude liikmete vahel, eelkõige tüüplepingutesse selliste tüüptingimuste lisamise abil, mis on seotud kohustuste võtmisega, hindade määramise korraga, tarnegraafikutega, lepingu kestusega,

miinimumhinna põhimõttega, müügitingimuste ümbervaatamisega põllumajandustoorme hindade olulise kõikumise korral, ning samuti pakkumise nõudlusega vastavusse viimise eesmärgil võetavate toodangumahu reguleerimise meetmetega.”

10 Pärast 27. juuli 2010. aasta seaduse nr 2010-874 vastuvõtmist on artikkel L. 632-3 nüüdsest sõnastatud järgmiselt:

„Tunnustatud tootmisharudevahelise organisatsiooni sõlmitud kokkulepete isikulist kohaldamisala võib pädev haldusasutus laiendada määratud ajaks täies ulatuses või osaliselt, kui need näevad ette ühiseid meetmeid või järgivad üldisele huvile vastavat ja Euroopa Liidu õigusega kooskõlas olevat ühist huvi.”

Ülejäänud osa kõnealuse artikli varasemast sõnastusest tunnistati kehtetuks.

11 Artikkel L. 632-4 näeb ette:

„Selliste kokkulepete isikulist kohaldamisala võib laiendada tingimusel, et tootmisharudevahelises organisatsioonis esindatud kutsealade esindajad võtavad nende sätted vastu ühehäälselt. Kokkulepete puhul, mis ei puuduta rohkem kui ühte selles organisatsioonis esindatud kutseala, piisab kõnealuse kutseala esindajate ühehäälsusest, tingimusel et ükski teine kutseala ei ole sellele vastu.

[...]

Kui tehakse otsus isikulise kohaldamisala laiendamise kohta, on sellega otsustatud meetmed asjaomases tootmispiirkonnas kõikidele tootmisharudevahelisse organisatsiooni kuuluvate kutsealade liikmetele kohustuslikud.

Pädev asutus teeb taotletava kohaldamisala laiendamise kohta otsuse kahe kuu jooksul tootmisharudevahelise organisatsiooni taotluse saamisest. Kui otsust selle tähtaja jooksul teatavaks ei tehta, loetakse taotlus rahuldatuks.

Kohaldamisala laiendamisest keeldumise otsused peavad olema põhjendatud.”

12 Artiklis L. 632-6 on sätestatud:

„Artiklites L. 632-1 ja L. 632-2 nimetatud tunnustatud tootmisharudevahelistel organisatsioonidel on õigus koguda kõikidelt sellesse kuuluvate kutsealade liikmetelt makseid, mis tulenevad artiklites L. 632-3 ja L. 632-4 sätestatud korras laiendatud kokkulepetest ja mis nende kohustuslikust laadist hoolimata on eraõiguslikud nõuded.

[...]

Makseid võib dekreediga kindlaks määratud tingimustel koguda ka imporditavalt kaubalt. Maksed nõutakse tollis sisse nende tootmisharudevaheliste organisatsioonide taotlusel ja kulul, kellele maksed laekuvad.

Need maksed ei välista maksutaolisi lõive.”

13 Artiklis L. 632-8-I on sätestatud:

„Tunnustatud tootmisharudevahelised organisatsioonid annavad pädevatele haldusasutustele igal aastal oma tegevuse kohta aru ja esitavad:

— finantsaruanded;

— tegevusaruande ja üldkoosolekute protokollid;

— iga laiendatud kokkuleppe rakendamise kokkuvõtte.

Nad esitavad pädevatele haldusasutustele kõik dokumendid, mida need asutused oma kontrollipädevuse teostamiseks nõuavad.”

14 Pädev haldusasutus tunnustas 24. juuni 1976. aasta otsusega (*JORF*, 26.8.1976, lk 5143) eraõiguslikku mittetulundusühingut Comité interprofessionnel de la dinde française (Prantsuse kalkuniliha tootmisharudevaheline organisatsioon; CIDEF) seaduse nr 75-600 kohaselt põllumajandusvaldkonna tootmisharudevahelise organisatsioonina. CIDEF-i kuulub neli tegevusharu ehk „tootmine”, „munade hautamine ja haudemunade import”, „tapmine ja töötlemine” ning „loomasööt”.

15 Vastavalt oma põhikirja artiklile 2 on CIDEF-i

„eesmärgid:

— koondada endasse kõik kutsealased algatused kalkunilihaturu korraldamiseks ja reguleerimiseks;

— seada selleks sisse statistiliste andmete süsteem, et anda tootmisharus tegutsevatele isikutele pidevalt teada: karjade loomisest, tapmistest, lindude arvust, väliskaubandusest ning majapidamiste ja omavalitsusüksuste tarbimisest;

— reguleerida kalkuniliha tootmist ja turgu pakkumise ja nõudluse mahtu mõjutavate abinõudega;

— tagada endale vajalikud rahalised vahendid;

— nõuda iga tegevusharu poolt nende toodetavate ja müüdavate toodete osas määratletud standardite ametlikku kinnitamist;

— teha kohustuslikuks tootmisharus tegutsevate isikute vahel kaupade tarnimiseks ja teenuste osutamiseks kirjalike lepingute sõlmimine. (Organisatsioon pakub välja raamlepingute näidised);

— olla kõneisik siseriiklike ja ühenduse asutustega suhtlemisel tegevusalade kõikide ühiste probleemide osas, mis puudutavad kalkuniliha;

— seada EMÜ raames sisse võimalikult tihe kooskõlastamine partnerriikides tegutsevate kalkuniliha sektori ettevõtjatega;

— teha kõik tehniliste ja tehnoloogiliste probleemide lahendamiseks vajalikud algatused, ja eelkõige viia läbi vajalikud katsetused;

— tagada kõikidele või osale linnuliha tootmise sektori tegevusharudele kõikide toodete osas teenuste osutamine ühist huvi pakkuvates valdkondades. Nende teenuste osutamine tehakse organisatsiooni ülesandeks kirjalike kokkulepetega. Nimetatud teenuste rahastamise üle peetakse eraldi raamatupidamisarvestust ning nende jaoks ei või CIDEF koguda maaseadustiku artikli L. 632-6 alusel kohustuslikuks muudetud mis tahes makseid.”

Põhikohtuasi, vaidluse taust ja eelotsuse küsimus

16 CIDEF kehtestas 18. oktoobril 2007 vastu võetud tootmisharudevahelise kokkuleppega tootmisharudevahelise organisatsiooni makse, mida pidid tasuma kõik CIDEF-is esindatud kutsealade liikmed. Kõnealune leping sõlmiti kolmeks aastaks. Selle lepingu samal päeval sõlmitud lisas määrati

makse suuruseks 2008. aastal 14 eurot 1000 kalkuni kohta. 13. märtsil 2008 võetud kahe määrusega (*JORF*, 27.3.2008, lk 5229 ja 1.4.2008, lk 5412) laiendasid pädevad ministrid vastavalt maaseadustiku artiklile L. 632-3 tootmisharudevahelise kokkuleppe isikulist kohaldamisala kolmeks aastaks ja selle lisa üheks aastaks. Tootmisharudevahelise kokkuleppe uues lisas, mis sõlmiti 5. novembril 2008, otsustas CIDEF jätta tootmisharudevahelise organisatsiooni makse suuruse 2009. aastal samaks. Vastavalt maaseadustiku artikli L. 632-4 neljandale lõigule laiendati seda lisa pädeva asutuse 29. augusti 2009. aasta vaikimisi tehtud heakskiitva otsusega (edaspidi „2009. aasta otsus"), mis tehti teatavaks pädeva ministri 30. septembril 2009 avaldatud teadaandega (*JORF*, 30.9.2009, lk 15881).

17 Doux Élevage SNC, mis on Euroopa suurima linnulihatootja, kontserni Doux tütarettevõtja, ja põllumajandusühistu UKL-ARREE palusid Conseil d'État'l tühistada 5. novembri 2008. aasta lisa vaikimisi laiendav otsus, mis tehti 29. augustil 2009 asutuse reageerimata jätmise tõttu nimetatud lisa laiendamise taotlusele, ning tühistada samuti selle otsuse avalikustamise teadaanne. Nad väitsid, et 5. novembri 2008. aasta lisaga kehtestatud tootmisharudevahelise organisatsiooni makse, mille kohaldatavust nimetatud otsusega laiendati ja mis tehti kohustuslikuks tootmisharudevahelise organisatsiooni kõigile ettevõtjatele, on käsitatav riigiabina ning et järelikult oleks tulnud ELTL artikli 108 lõike 3 kohaselt sellest otsusest Euroopa Komisjonile eelnevalt teatada.

18 Pärast 15. juuli 2004. aasta otsust kohtuasjas C-345/02: Pearle jt (EKL 2004, lk I-7139) leidis asja menetlev siseriiklik kohus kooskõlas väljakujunenud kohtupraktikaga, et tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide kehtestatud maksed, mida tavaliselt nimetatakse „cotisations volontaires obligatoires" (kohustuslikuks muudetud vabatahtlikud maksed; edaspidi „CVO-maksed"), ja mille eesmärk on nende organisatsioonide võetud ühiste meetmete rahastamine, ning haldusaktid, millega need maksed tehti kohustuslikuks asjaomase sektori kõigile ettevõtjatele, ei kuulu riigiabi mõiste alla.

19 Kontrollikoja mõnede märkuste tõttu teatas Prantsuse valitsus õiguskindluse huvides siiski komisjonile selliste meetmete raamprogrammist, mida tootmisharudevahelised organisatsioonid võivad võtta, ning lisas kümme kõige olulisemate tootmisharudevaheliste organisatsioonide sõlmitud kokkulepet. Tuginedes eespool viidatud kohtuotsusele Pearle jt, leidis komisjon oma 10. detsembri 2008. aasta otsuses nr 561/2008 Riigiabi (K(2008) 7846 (lõplik)), et asjaomased meetmed kuuluvad riigiabi mõiste alla. Komisjon tõdes siiski, et nende meetmete rahastamine ei tekita ühise turukorralduse süsteemi seisukohast vastuväiteid ning need meetmed ei ohusta kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega, ning järeldas sellest, et nendele võib teha ELTL artikli 107 lõike 3 punktis c ette nähtud erandi. Komisjon jäi sarnasele seisukohale ka kahes hilisemas otsuses. Kõigi nende otsuste peale on esitanud tühistamishagid nii Prantsuse Vabariik kui ka asjassepuutuvad tootmisharudevahelised organisatsioonid; need hagid on praegu Üldkohtu menetluses.

20 Conseil d'État märgib kõigepealt, et 18. oktoobri 2007. aasta tootmisharudevahelise kokkuleppe võtsid tootmisharudevahelises ühenduses esindatud neli tegevusharu vastu ühehäälselt ning et otsuse – pikendada tootmisharudevahelise organisatsiooni makse kehtivust aastaks 2009 ja jätta selle suurus samaks – võtsid nimetatud neli tegevusharu samuti vastu ühehäälselt. Seejärel tuvastab ta, et 5. novembri 2008. aasta lisa loetleb ammendavalt meetmed, mida võidakse rahastada CIDEF-i poolt 2009. aastal kogutud tootmisharudevahelise organisatsiooni makse abil, ja milleks on konkreetselt kalkuniliha puudutavad teavitamismeetmed „maine parandamiseks ja müügi edendamiseks", ühised kodulinnulihaga seotud reklaamimeetmed, välissuhetega seotud meetmed, organisatsiooni esindamine Prantsuse ja Euroopa ametiasutustes, osalemine Euroopa linnulihatootjate assotsiatsioonis, uuringute tegemine ja tarbijarühmade analüüs ostujõu hindamiseks, uuringute ja kvaliteedi tagamise toetusmeetmed ja sektori huvide kaitse meetmed.

21 Lisaks rõhutab Conseil d'État esiteks, et kõnealune lisa ei võimalda kalkuniliha turule sekkumise meetmete rahastamist, ja teiseks, et selles lisas mainitud teavitamismeetmed ei erista tooteid nende päritolu alusel ning et toimiku materjalidest ei nähtu, et mingi osa 2009. aastal kogutud maksetest oleks määratud ainult „Prantsuse kalkuniliha" reklaamimisele kas Prantsusmaal või välisriikides.

22 Võttes arvesse eespool toodud kaalutlusi ja järeldusi ning komisjoni eespool toodud seisukohta, otsustas Conseil d'État menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [ELTL] artiklit 107 koostoimes [eespool viidatud] kohtuotsusega Pearle jt tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi asutuse otsus, millega laiendatakse ühe tootmissektori kõikidele ettevõtjatele kokkulepet, millega – nagu [CIDEF-i] sõlmitud kokkuleppega – kehtestatakse liikmesriigi asutuse tunnustatud tootmisharudevahelises organisatsioonis makse ja muudetakse see seeläbi kohustuslikuks, et oleks võimalik rakendada meetmeid, mis puudutavad teavitamist, reklaami, välissuhteid, kvaliteedi tagamist, teadusuuringuid, sektori huvide kaitsmist, ning uuringute tegemist ja tarbijarühmade analüüsi, on kõnealuste meetmete laadi, nende finantseerimise korda ja rakendamise tingimusi arvestades riigiabiga seotud?"

Eelotsuse küsimuse analüüs

23 Oma eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriigi asutuse otsus, millega laiendatakse põllumajanduse ühe sektori kõikidele ettevõtjatele tootmisharudevahelist kokkulepet, millega kehtestatakse kohustuslik makse, et oleks võimalik rakendada meetmeid, mis puudutavad teavitamist, reklaami, välissuhteid, kvaliteedi tagamist, teadusuuringuid ja sektori huvide kaitsmist, kujutab endast riigiabi.

24 Kõigepealt tuleb meenutada, et ELTL artikli 107 lõige 1 tunnistab siseturuga kokkusobimatuks niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust, igasuguse liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antava abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist.

25 ELTL artikli 107 lõige 1 seab selle kokkusobimatuse eelduseks, et täidetud on neli tingimust. Esiteks peab see olema riigi poolt või riigi ressurssidest antud abi. Teiseks peab see sekkumine potentsiaalselt kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust. Kolmandaks peab see andma abisaajale eelise. Neljandaks peab see kahjustama või ähvardama kahjustada konkurentsi (eespool viidatud kohtuotsus Pearle jt, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 Esimese eespool nimetatud tingimuse osas tuleneb Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, et riigiabiks ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses saab pidada vaid neid eeliseid, mis on otseselt või kaudselt antud riigi ressurssidest. Asjaolu, et selles sättes tehakse vahet „liikmesriigi poolt" antaval abil ja „riigi ressurssidest" antaval abil, ei tähenda, et kõik riigi poolt antud eelised kujutavad endast abi, olgu see siis riigi ressurssidest rahastatud või mitte, vaid üksnes soovib selle mõistega hõlmata vahetult riigi antud eeliseid kui ka neid eeliseid, mida antakse riigi poolt määratud või asutatud avalik-õigusliku või eraõigusliku isiku kaudu (13. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-379/98: PreussenElektra, EKL 2001, lk I-2099, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika). Järelikult võib ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud keeld hõlmata põhimõtteliselt ka abi, mida annavad riigi poolt abi haldamiseks asutatud või määratud avalik-õiguslikud või eraõiguslikud organisatsioonid (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Pearle jt, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 Selleks et soodustusi saaks siiski käsitleda riigiabina ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, peavad need esiteks olema otseselt või kaudselt antud riigi ressurssidest ja teiseks peavad need olema riigile omistatavad (eespool viidatud kohtuotsus Pearle jt, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

28 Tuleb märkida – nagu meenutab kohtujurist oma ettepaneku punktis 37 –, et rahastamine riigi ressurssidest on mõiste „riigiabi" koostisosa.

29 Selles suhtes on Euroopa Kohus eespool viidatud otsuse PreussenElektra punktides 59 ja 61 juba sedastanud, et siseriiklik säte, mis kehtestab kohustuse osta teatavaid tooteid miinimumhinnaga ja annab sellega teatavatele ettevõtjatele eeliseid ja paneb teised ettevõtjad halvemasse olukorda, ei too kaasa riigi ressursside otsest ega kaudset üleandmist neid tooteid tootvatele ettevõtjatele ning see kohustus ei ole selline, mis annaks kõnealusele sättele riigiabi iseloomu.

30 Eespool viidatud kohtuotsuse Pearle jt punktis 36 jõudis Euroopa Kohus, hinnates kutseorganisatsiooni poolt oma liikmetele reklaamikampaania rahastamiseks kehtestatud maksu, samale järeldusele, sedastades muu hulgas, et kuna selle avalik-õigusliku organisatsiooni poolt nimetatud kampaania tarvis tehtud kulutused kaeti tervikuna kampaaniast kasu saanud ettevõtjatelt kogutud maksudest, siis ei toonud organisatsiooni sekkumine kaasa eelist, mis kujutaks endast täiendavat kulutust riigile või sellele organisatsioonile.

31 Nimetatud kohtuotsuse punktis 37 sedastas Euroopa Kohus samuti, et algatus põhikohtuasjas kõne all olnud reklaamikampaania korraldamiseks ja jätkamiseks tuli optikute eraõiguslikult organisatsioonilt, mitte aga avalik-õiguslikult organisatsioonilt, mis oli üksnes vahend, et koguda ja jaotada ressursse, mis koguti asjaomase kutseringkonna poolt varem kindlaks määratud ärilise eesmärgi tarvis, millel puudub seos ametiasutuste poolt kehtestatud poliitikaga.

32 Seoses põhikohtuasjas kõne all olevate maksetega nähtub Euroopa Kohtule esitatud materjalidest, et need pärinevad kõnealuse tootmisharudevahelise organisatsiooni liikmeks olevatelt või mitteliikmetest eraettevõtjatelt, kes tegelevad asjaomastel turgudel majandustegevusega. See mehhanism ei sisalda riigi ressursside otsest või kaudset üleandmist, kõnealustest maksetest moodustunud summad ei liigu isegi riigieelarve või mõne muu avalik-õigusliku asutuse kaudu ning riik ei loovuta mis tahes vormis ressursse, olgu need siis maksud, lõivud, tasud või muud maksed, mis oleks siseriikliku õiguse kohaselt tulnud tasuda riigieelarvesse. Kõnealused maksed säilitavad nende eraõigusliku laadi kogu oma teekonna jooksul ning maksete tasumata jätmise korral peab tootmisharudevaheline organisatsioon nende sissenõudmiseks järgima tavapärast tsiviil- või kaubandusmenetlust ja tal puuduvad riigile omased eesõigused.

33 Ei ole mingit kahtlust, et tootmisharudevahelised organisatsioonid on eraõiguslikud ühendused ja need ei ole avaliku halduse osa.

34 Sellest hoolimata tuleneb Euroopa Kohtu praktikast samuti, et kõigi juhtumite puhul ei ole vaja kindlaks teha, et toimunud on riigi ressursside üleandmine, selleks et ühele või mitmele ettevõtjale antud eelist võiks käsitleda riigiabina ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt 16. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas C-482/99: Prantsusmaa *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-4397, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

35 Seega on Euroopa Kohus leidnud, et ELTL artikli 107 lõige 1 hõlmab kõiki rahalisi vahendeid, mida avalik sektor võib reaalselt ettevõtjate toetamiseks kasutada, ilma et oleks oluline, kas need vahendid kuuluvad või ei kuulu püsivalt riigi vahendite hulka. Seega isegi juhul, kui kõnealusele meetmele vastavad summad ei ole alaliselt riigikassa käsutuses, piisab nende riigiabiks kvalifitseerimiseks asjaolust, et nad on pidevalt riigi kontrolli all ning seega pädevatele riigiasutustele kättesaadavad (vt eespool viidatud kohtuotsus Prantsusmaa *vs.* komisjon, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).

36 Samas ei ole käesoleva juhtumi põhikohtuasjas Euroopa Kohtu poolt eespool viidatud kohtuotsuse Prantsusmaa *vs.* komisjon punktis 37 kehtestatud tingimused täidetud. On selge, et ametiasutused ei saa kõnealustest maksetest saadud vahendeid teatavate ettevõtjate toetamiseks tegelikult kasutada. Asjaomane tootmisharudevaheline organisatsioon otsustab ise, kuidas kasutada neid ressursse, mis on täielikult suunatud tema enda poolt kindlaks määratud eesmärkide saavutamisele. Samuti ei ole need vahendid pidevalt riigi kontrolli all ning need ei ole riigiasutustele kättesaadavad.

37 Võimalik mõju, mida liikmesriik võib tootmisharudevahelise organisatsiooni toimimisele avaldada oma otsusega laiendada tootmisharudevahelist kokkulepet sektori kõikidele ettevõtjatele, ei muuda käesoleva otsuse punktis 36 tehtud järeldusi.

38 Euroopa Kohtule esitatud materjalidest nähtub, et põhikohtuasjas kõne all olevad õigusnormid ei anna pädevale asutusele õigust juhtida või mõjutada rahaliste vahendite haldamist. Lisaks – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 71 – ei võimalda maaseadustiku sätted, mis käsitlevad tootmisharudevahelise organisatsiooni raames makseid kehtestava kokkuleppe laiendamist, pädevate siseriiklike kohtute praktika kohaselt ametiasutustel allutada CVO-makseid muule kontrollile kui nõuetekohasuse ja seadusele vastavuse kontroll.

39 Nimetatud kontrolliga seoses tuleb märkida, et maaseadustiku artikkel L. 632-3 ei luba seada kokkuleppe laiendamist sõltuvusse konkreetsete, fikseeritud ja ametiasutuste poolt määratletud poliitiliste eesmärkide järgimisest, sest nimetatud artikkel loetleb mitteammendavalt väga üldised ja erinevad eesmärgid, mida tootmisharudevaheline kokkulepe peab edendama, et pädev haldusasutus saaks seda laiendada. Seda järeldust ei väära ka selle seadustiku artiklis L. 632-8-I sätestatud kohustus teavitada neid asutusi tagantjärele sellest, kuidas CVO-makseid on kasutatud.

40 Peale selle ei ilmne Euroopa Kohtule esitatud materjalidest midagi, mis võimaldaks Euroopa Kohtul arvata, et CVO-maksete kehtestamise initsiatiiv ei pärine tootmisharudevaheliselt organisatsioonilt endalt, vaid ametiasutustelt. Oluline on rõhutada, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 90, et ametiasutused tegutsevad „vahendina", selleks et muuta kohustuslikuks maksed, mis tootmisharudevahelised organisatsioonid on kehtestanud omaenda määratletud eesmärkide elluviimiseks.

41 Seega ei võimalda riigi pädevus tunnustada tootmisharudevahelist organisatsiooni vastavalt maaseadustiku artiklile L. 632-1 ega ka riigi pädevus laiendada tootmisharudevahelist kokkulepet selle seadustiku artiklite L. 632-3 ja L. 632-4 alusel sektori kõikidele ettevõtjatele teha järeldust, et tootmisharudevahelise organisatsiooni poolt läbi viidud tegevused tuleb omistada riigile.

42 Lõpetuseks, komisjon väidab, et tootmisharudevaheliste organisatsioonide tegevusi rahastatakse osaliselt avalikest rahalistest vahenditest, ning et võttes arvesse eraldi raamatupidamise puudumist avalike ja eraõiguslike rahaliste vahendite osas, kujutavad kõik nende organisatsioonide vahendid endast „riigi ressursse".

43 Selles suhtes tuleb märkida, et eelotsuse küsimus puudutab ainult tootmisharudevahelises organisatsioonis tasutud makse, mitte aga muid võimalikke riigieelarve ressursse.

44 Pealegi – nagu rõhutas kohtujurist oma ettepaneku punktis 57 – ei muutu tootmisharudevaheliste organisatsioonide kasutatavad eraõiguslikud vahendid „avalikeks" pelgalt seetõttu, et neid kasutatakse koos summadega, mis võivad pärineda riigieelarvest.

45 Tuginedes eeltoodule, tuleb esitatud küsimusele vastata, et ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi asutuse otsus, millega laiendatakse põllumajanduse ühe sektori kõikidele ettevõtjatele kokkulepet, millega – nagu põhikohtuasjas kõne all oleva tootmisharudevahelise kokkuleppega – kehtestatakse liikmesriigi asutuse tunnustatud tootmisharudevahelises organisatsioonis makse ja muudetakse see seeläbi kohustuslikuks, et oleks võimalik rakendada meetmeid, mis puudutavad teavitamist, reklaami, välissuhteid, kvaliteedi tagamist, teadusuuringuid ja asjaomase sektori huvide kaitsmist, ei kujuta endast riigiabi.

Kohtukulud

46 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

ELTL artikli 107 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi asutuse otsus, millega laiendatakse põllumajanduse ühe sektori kõikidele ettevõtjatele kokkulepet, millega – nagu põhikohtuasjas kõne all oleva tootmisharudevahelise kokkuleppega – kehtestatakse liikmesriigi asutuse tunnustatud tootmisharudevahelises organisatsioonis makse ja muudetakse see seeläbi kohustuslikuks, et oleks võimalik rakendada meetmeid, mis puudutavad teavitamist, reklaami, välissuhteid, kvaliteedi tagamist, teadusuuringuid ja asjaomase sektori huvide kaitsmist, ei kujuta endast riigiabi.

Allkirjad